

Niels Bjerre-Poulsen i RÆSON:

Moralen er moralen

Det demokratiske parti er i dyb krise, mener Niels Bjerre-Poulsen: Valget har gjort det klart, at det er republikanerne, der har det simple og letsælgelige budskab, og demokraterne, der bliver nødt til at være i defensiven og forsvare resterne af det, der gjorde det demokratiske parti stort i det meste af det tyvende århundrede: nemlig en idé om at staten KAN bruges til at forbedre folks liv. Hvad sætter man i stedet for det? Hvis nu de fleste vælgere, når det kom til stykket, gik mest op i kandidaternes moralske værdier?

Af Clement Behrendt Kjersgaard
RÆSONs chefredaktør

1. Uventet stilstand

Hvad var det mest overraskende ved valgresultatet? At der var så stor forskel i *the popular vote* – at præsident Bush fik 3,5 mio. stemmer mere end Kerry. Ser man på staterne er der i virkeligheden ikke store overraskelser – andet end at Ohio så i sidste ende faldt ud til Bush' fordel. Der er så få forandringer i forhold til sidste gang. Overraskende er også fornemmelsen af déjà vue – der har været 4 dramatiske år, med krig, økonomisk nedtur, alverdens stridigheder og diskussioner om Bush' kompetence – og når valget så kommer, ser det stort set ud som det gjorde for fire år siden: de samme stater stemmer på samme måde. Så på nær det skred, der skete, er fronterne mellem de to dele af Amerika trukket så kraftigt op som nogensinde. Og så var det måske overraskende, at valget modbeviste den almindelige visdom om at hvis man fik mange til stemmeurnerne – og det gjorde man jo denne gang – ville det alt andet

lige falde ud til demokraternes fordel. At det i den grad lykkedes republikanerne – der i forvejen har disciplinerede vælgere - at trække yderligere nogle millioner var den største overraskelse for mig.

Er det demokratiske parti i krise? I en dyb krise. Her står vi med en præsident, hvis resultater på papiret har været elendige. Ingen præsident i 44 år har fået så lidt lovgivning vedtaget. Han har ført landet ud i en krig, som senere viste sig at være igangsat på et aldeles mangelfuldt efterretningsgrundlag. Han har ikke formået at skabe jobs, men har skabt et enormt underskud på statsbudgettet. Hvis man ser fuldstændig nøgternt på det burde det være uhyrligt svært for sådan en præsident at blive genvalgt – alligevel bliver han det. Demokraterne har så tilmed opstillet en kandidat, som ikke begik nogen væsentlige fejl i valgkampen; som ikke nødvendigvis virkede stærkt afskrækkende på republikanske vælgere – selvom de så foretrak deres egen kandidat. En kandidat, som i tv-debatterne formåede at præsentere et nogenlunde klart politisk budskab, og som ifølge alle bedømmelser klart klarede sig bedre end præsidenten. Alligevel har det stort set ingen indflydelse på det egentlige resultat. Og samtidig taber demokraterne så pladser over hele linien – først og fremmest i senatet, hvor de får et kæmpe psykologisk slag idet deres minoritetsleder, Tom Daschle, mister sit mandat. Til og med i et valg hvor der er historisk høj valgdeltagelse – den højeste siden 1968.

Så demokraterne har mistet hele det argument, de hidtil har kunnet bruge – at præsident Bush var en illegitim præsident i den forstand, at hvis folk havde vidst, hvad han virkelig stod for, ville der have været mange, der ikke havde stemt på ham.

Så demokraterne har mistet hele det argument, de hidtil har kunnet bruge – at præsident Bush var en illegitim præsident i den forstand, at hvis folk havde vidst, hvad han virkelig stod for, ville der have været mange, der ikke havde stemt på ham.

Og at hvis alle havde fået lov at afgive deres stemme havde der været endnu færre, der havde stemt på ham. Hele den argumentation er væk – og efterlader demokraterne i en situation, hvor de virkelig må tænke forfra. Hvordan kan de overhovedet stille en alternativ vision op overfor det, Bush åbenbart repræsenterer for mange amerikanske vælgere? Det bliver en lang proces med selvransagelse.

For valget har vel gjort det klart, at det er republikanerne, der har det simple og letsælgelige budskab, og demokraterne, der bliver nødt til at være noget i defensiven og forsvare resterne af det, der gjorde det demokratiske parti stort i det meste af det tyvende århundrede: nemlig en idé om at staten kan bruges progressivt, til at forbedre folks liv. Hvad sætter man i stedet for det? Når nu alle de der *exit polls* viser, at de fleste vælgere når det kom til stykket gik mest op i kandidaternes moralske værdier, og deres syn på en række kulturelle og moralske spørgsmål? Hvordan konkurrerer demokraterne med det? Skal de overtage republikanernes værdier, eller forsøge at etablere en alternativ vision? Eller skal de sætte sig tilbage og vente på at udviklingen svækker Præsident Bush' popularitet? Det beror på en vurdering af, om dette er unormale tider. Om Præsident Bush ville have vundet også uden 11. september - eller om det ligesom er denne her psykose, tilstanden af konstant at være under en trussel, der har fået præsidenten valgt. Eller om det er andre ting, de så skal finde et alternativ til. Skal de vente på at normale tider vender tilbage – og folk ved deres fulde fem i højere grad vil støtte demokraternes økonomiske politik og socialpolitik? Eller skal de ud på markedet for kulturpolitik og finde et eller andet alternativ? Hvordan vil de, i givet fald, gøre det uden at skræmme alle deres egne vælgere væk – folk, der bestemt ikke deler de synspunkter, Bush har ført valgkamp på? Det er ikke nemt at se nogen løsning på det dilemma.

2. Demokraternes dobbelte frustration

Har USA nu bakket op bag alle dele af republikanernes dagsorden? Det har amerikanerne ikke, for paradokset er jo, at meningsmålingerne samtidig viser et spinkelt flertal, der mener USA bevæger sig i den forkerte retning. At mange af de samme amerikanere, som

stemmer på Bush, er alvorligt bekymrede over hans økonomiske politik; om hvorvidt hans skattelettelser kommer de rigtige til gavn; over situationen i Irak: et flertal mener, at krigen var en fejltagelse.

Det er jo det, der er dobbelt frustrerende for demokraterne: At selv vælgere, der alligevel ikke stemmer på dem, kan godt se at der er noget galt.

Det er jo det, der er dobbelt frustrerende for demokraterne: At selv vælgere, der alligevel ikke stemmer på dem, kan godt se at der er noget galt. Så nej: der er ikke fuld opbakning. Vælgerne har bare afvejet, om de delte præsidentens værdier og måske har de haft en fornemmelse af at de bedre kunne identificere sig med dem, end de kunne få øje på præcis hvad John Kerrys værdier var. Men det er frustrerende for et politisk parti – der hele tiden får at vide, at det vigtige er, at man udspecificerer et politisk program - hvis vælgerne i sidste ende er bedøvende ligeglade med hvordan de vil håndtere sygesikring og andre ting, men interesserer sig mere for om de mener kandidaten har de samme moralske værdier som de selv.

Hvor meget har valgkampen flyttet? Hvordan ville resultatet have været anderledes hvis der fx havde været valg i August? Det er jo virkelig det store åbne spørgsmål. Man kan godt se på valgkortet fra 2000 og 2004 og sige: intet har rigtigt flyttet noget. At fronterne er så fastlåste, at selv ikke en strøm af hverken dårlige eller gode nyheder har kunnet få nok vælgere til at skifte mening. Stat for stat ligner det påfaldende valget fra sidste gang – med nogle undtagelser, bl.a. at der altså var 3-4 millioner flere vælgere, der stemte på den siddende præsident. Det er jo ikke nogen dille eller detalje.

Det mest overraskende er vel, hvad folk har sagt i *exit polls'ne*. Det lader til, at der har været én debat, der foregik i medierne (om de store spørgsmål; kandidaternes politiske forslag; økonomiens tilstand og krigen i Irak) – men det ser ud som det er det, der har betydet MINDST for vælgerne, når de skulle sætte deres kryds. Så

de sidste-øjeblik-skift, der kunne komme med tv-debatterne osv., har ikke for alvor rokket vælgerne så meget, at de har flyttet deres kryds fra den ene til den anden kandidat.

Men kan det være at referencen til de moralbegreber simpelthen er en mere politisk korrekt måde at begrunde eller beskrive at man stemmer for 'lavere skatter', eller ønsker en leder, der 'slår først og spørger bagefter'? Det er rigtigt, at man sagtens kan have de forbehold overfor en sådan forklaring: det er jo velkendt at mange mennesker også lyver i exit polls'ne. Der er i øvrigt også noget underligt i at der i flere stater har været så stor forskel på de *exit polls* og så de faktiske resultater: der er selvfølgelig allerede brændstof til en hel del konspirationsteorier (tilsyneladende har der i alle de stater hvor man haft elektronisk afstemning, været den største forskel mellem valgresultatet og *exit polls*.)

Men selvom det er velkendt at folk ikke nødvendigvis giver den rigtige begrundelse af, hvorfor de har stemt som de har stemt, har det alligevel været en overraskelse at SÅ mange har betonet, at det var kandidaternes moralske værdier, der betød mest for dem. Det er i sig selv interessant: hvorfor det er dét svar de vælger – selv hvis de vil tækkes spørgeren, hvorfor er det så lige *det*, de fremhæver som den egentlige grund til at de har stemt som de har? Men nu går der et kæmpe arbejde i gang: alverdens politologer vil begynde at analysere resultatet. Det bliver interessant at se – og selvfølgelig også interessant for demokraterne at se, hvad der er gået galt for dem.

Succeskriteriet for en demokratisk kandidat har ved efterhånden mange valg været, at han ikke virkede alt for generende på konservative vælgere: At han nok forsvarede resterne af velfærdsstaten, men ikke virkede som en, der ville stjæle deres penge og give dem til de fattige!

Men demokraterne kommer nok ikke udenom at når man ikke kan isolere resultatet til præsidentvalget, men ser den samme tendens i kongres- og guvernørvalgene, må man formode at der er nogle større kræfter på spil. At der er flere vælgere, der åbenbart har svært ved at fornemme hvor de har det demokratiske parti.

Succeskriteriet for en demokratisk kandidat har ved efterhånden mange valg været, at han ikke virkede alt for generende på konservative vælgere: At han nok forsvarede resterne af velfærdsstaten, men samtidig ikke virkede som en, der ville stjæle deres penge og give dem til de fattige! Så demokraterne har været i defensiven i deres forsvar for velfærdsstaten – mens præsident Bush har kunnet bruge de moralske spørgsmål som en rambuk til at demontere velfærdsstaten. Eller snarere end velfærdsstaten måske: idéen om statens rolle som en progressiv kraft. Hvad skal demokraterne sætte i stedet for det? Det er jo også et problem, vi kender fra Socialdemokratiet herhjemme.

3. Republikanernes patent på moralen

Lige for at opridse det billede du giver: de moralske emner har vejet (endnu) tungere end vi havde troet; her har republikanerne haft en stærk hånd, måske fordi de har en stærk udgangsposition. Mens demokraterne i Kerry faktisk havde en kandidat, der ikke havde begået nogen fejl--- Han har bestemt været en troværdig kandidat, der bestemt burde have været spiselig også for vælgere, der ikke under alle omstændigheder ville stemme demokratisk. Så selvom man godt kan gå tilbage og sige, 'der skulle han have gjort sådan og sådan, kan man kun pege på få deciderede fejl undervejs.

Og når det nu bliver en del af et større billede, som også omfatter demokratisk tilbagegang i enkeltstater osv., kan det ikke kun være et spørgsmål om hvorvidt man har den rigtige person. Det er klart, at havde man en karismatisk kandidat som Clinton er det muligt han kunne kompensere – og bremse tilbagegangen. Men det ville ikke fjerne det mere fundamentale problem: at demokraterne har svært ved at finde et positivt budskab, snarere end at de vil være en mindre skarp udgave af Republikanerne. Det ville dermed heller ikke ændre på det faktum, at det er

republikanerne, der definerer det politiske terræn, hvor kampen skal udkæmpes.

Ville en mere 'frelst' og 'skrāsikker' demokrat klare sig godt? Så præcis det, europæerne og demokraterne ikke kan lide ved Bush, skrāsikkerheden, netop ER det, der denne gang giver ham 3-4 mio. flere stemmer? Ja, fordi han bliver opfattet som urokkelig i sine moralske principper. Der er vi jo ved sagens kerne: at Bush får lov at virke skrāsikker uden at erkende tingenes kompleksitet. Det var Bush, der ved en lejlighed sagde: *"We don't do nuance in Texas!"* Og hvis ens grundlæggende holdning er, at det er nødvendigt at se nuanceret på nogle ting, er det ikke nødvendigvis foreneligt med evnen til at skære ting så meget ud i pap som Bush formår.

Republikanerne har taget patent på nogle af de ting. Når Bush kommer ud til valgmøder og siger, 'Det er godt at være et sted, hvor folk arbejder hårdt og elsker deres familie!' ligger det implicit i det, at de steder hvor demokraterne står stærkt – i Californien og New York – arbejder folk ikke hårdt og kan ikke lide deres familie. Der er en tagen-patent på en højere moral, som er en del af brændstoffet for folk i de røde [republikanske] stater – de synes at de på en eller anden måde er de rigtige amerikanere, med en højere moral. Men fx peger kommentatoren Paul Krugman på, at Massachusetts - som Kerry vandt - har landets laveste skilsmisseprocent. Så det er ikke noget, der har bund i virkeligheden, at de ligesom lever et mere moralsk liv.

Jimmy Carter indrømmede at han havde været sin kone utro – godt nok kun i tankerne men alligevel!

Handler det mere om skrāsikkerheden end om emnerne? Altså om, med hvilken "attitude, man taler om moralske spørgsmål"? Jo. Og det er klart at hvis man vil gøre plads til en anerkendelse af, at der kan være flere syn og en grad af moralsk relativisme, så bliver man selvfølgelig også mere sårbar: det er svært at formulere en fast overbevisning. Demokraterne har før haft held med at opstille kandidater, der når det gjaldt religiøs overbevisning var mere i overensstemmelse med mange vælgere i det, der nu bliver kaldt røde stater. Bill Clinton var meget

åben med sin religions betydning for ham. Jimmy Carter kunne også få i hvert fald en del evangeliske vælgere: Han indrømmede at han havde været sin kone utro – godt nok kun i tankerne men alligevel! At han var en *synder!*

Det var helt klart en måde at skilte med hvad religionen betød for ham som eksempelvis John Kerry først meget sent forsøgte sig med - i den tredje tv-debat hvor han pludselig citerede fra Biblen og fortalte om sin fortid som alterdreng. Den slags kom naturligt for Bill Clinton på en måde, som nok kunne overvinde nogen skepsis. Men jeg tror ikke det alene – en enkelt kandidat, der taler moral – er nok til at gøre forskellen for demokraterne. Fordi republikanerne sidder ligesom på en lang række mærkesager. Nogle af dem er i virkeligheden irrelevante for mange mennesker. Hvad vedrører det folk i Alabama om homoseksuelle må gifte sig andre steder? Det gør det selvfølgelig i en eller anden forstand – og det samme med nogle af de andre symbolske ting. Retten til at bære våben er det evige eksempel: hvor store må de være? Må den føderale regering bestemme at man ikke må have en bazooka liggende under sengen? Det er jo sager, som ingen praktiske konsekvenser har for folk.

Stem-cell research [forskning i stamceller] er vel et andet eksempel, som foreløbig har kun har haft direkte betydning for de allerfærreste. Ja, præcis. Men emnets symbolske værdi er stærk.

Hvor værdifuldt er det at man har undgået den kaotiske situation, man havde sidst? Det er da værdifuldt: det tvinger så også demokraterne til faktisk at tage hele situationen op. Hvordan skal de næste gang præsentere vælgerne for en sammenhængende vision? Uregelmæssigheder kunne være blevet en sovepude – ligesom det i en vis grad har været de sidste 4 år. Det usikkerhedselement er i hvert fald fjernet – lige indtil konspirationsteoriene begynder at dukke op (om de elektroniske stemmemaskiner stemte i republikansk favør eller ej!) Ser vi bort fra det tvinger det demokraterne til ikke at hænge sig i detaljer men se på, hvad det er for et samlet billede, de skal præsentere vælgerne for hvis de skal kunne konkurrere med republikanerne. Og måske ender det i en erkendelse af, at demokraterne i hvert fald midlertidigt er blevet et mindretalsparti.